

הנגשת הליך חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות תקשורתית מורכבת באמצעות ערכת תת"ח (תקשורת תומכת וחליפית)

התכנית להנגשת הליך חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות תקשורתית מורכבת באמצעות ערכת תת"ח מיושמת בעזרת פיתוח של כלים מיוחדים למשימה. כלים אלה יאפשרו למערכת החוקרת ולמערכת השופטת לחשוף פגיעות ולהגיע לחקר האמת ולמיצוי הדין עם הפוגעים באוכלוסייה זו.

פגיעה בקרב ילדים ובוגרים עם מוגבלות
מחקרים מהארץ והעולם מצביעים על כך שאנשים עם מוגבלות חשופים – יותר מאחרים, במידה ניכרת – לאלימות על כל סוגיה. התופעה מלווה בתת-דיווח, וברוב המקרים יש חסמים רבים בדרך למיצוי הדין עם הפוגעים.

מהי לקות תקשורתית מורכבת?

ישנם אנשים, ילדים ומבוגרים, המתקשים בקיום תקשורת מילולית דבורה ו/או כתובה. הקושי הזה פוגע ביכולתם לתפקד ולהיות עצמאים בכל תחומי החיים. מחקרים מראים כי כ-1.4% מהאוכלוסייה אינם מסוגלים להתבטא בדיבור. לקות תקשורתית יכולה לנבוע מהסיבות האלה:

- גורמים מולדים: שיתוק מוחין (CP), מוגבלות שכלית התפתחותית, אוטיזם, לקות סנסורית, תסמונות שונות
- פגיעות נרכשות: מחלות ניווניות, סרטן, חבלות ראש, אירוע מוחי
- גורמים סביבתיים, נפשיים ורגשיים

מהי תת"ח (תקשורת תומכת וחליפית)?

תקשורת תומכת וחליפית היא תחום ידע המייצר אמצעים – מלבד דיבור – בעבור ילדים ומבוגרים המתקשים לבטא את צורכיהם, להביע עמדה או דעה או לחלוק חוויות משותפות עם האחר. אחד העזרים הנפוצים ביותר הוא לוח תקשורת, בפורמט ממוחשב או מודפס, המאפשר הבעה באמצעות סמלים ואותיות.

מהי חקירה מיוחדת?

חקירה מיוחדת היא חקירה מוגשת הנעשית על-ידי חוקרים מיוחדים (חוקרי ילדים שעברו הסמכה נוספת על הסמכה לחקירות מיוחדות) מהשירות לחקירות ילדים וחקירות מיוחדות במשרד הרווחה. על-פי חוק הליכי חקירה והעדה (2005), הנחקרים על-ידי החוקר המיוחד הם נפגעים, פוגעים ועדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, לקות שכלית אחרת או הפרעה התפתחותית מורכבת.

התכנית להנגשת הליך חקירה והעדה באמצעות תת"ח

אחד האתגרים העיקריים באיתורם של אנשים עם ליקויים חמורים בדיבור ובתקשורת שחוו התעללות או פגעו באחרים, בדיווח על הפגיעה שחוו ובהעדתם, הוא למצוא ולספק כלי נאות שיאפשר להם לתקשר ביעילות ולזכות בדיון צדק.

כדי לענות על צורך זה פותחה ערכה ובה כ-20 לוחות תוכן המסודרים לפי קטגוריות (כ-1000 סמלים), כרטיסיות של סמלים נפרדים, לוחות של אותיות בכמה שפות ומדריך למשתמש. החוקר המיוחד יעזר בחקירתו בערכת תת"ח ובליווי של קלינאית תקשורת שהוכשרה למשימה.

התכנית תפעל להטמעת הערכה באמצעים האלה:

1. פיתוח ושכלול הכלי: הרחבת הערכה והפקתה בפורמט ממוחשב ובפורמט מודפס, כדי שתהיה נגישה לכל האנשים עם קשיים תקשורתיים מורכבים המגיעים לחקירה או למתן עדות בבית המשפט
2. יצירת גוף ידע משותף והכשרות לחוקרים המיוחדים, לקלינאיות התקשורת ולאנשי המקצוע בשטח
3. צמצום חסמים בדרך להפניה, לחקירה ולהעדה של אנשים הזקוקים לתת"ח (הגברת מודעות, מערכי הכשרה, הפצת מידע)
4. התכנית מלווה במחקר הערכה.

לפרטים נוספים אפשר לפנות אל אורי גור דותן

רכז תחום פגיעה בילדים עם מוגבלויות – מכון חרוב
urigd@haruv.org.il 054-4453557